

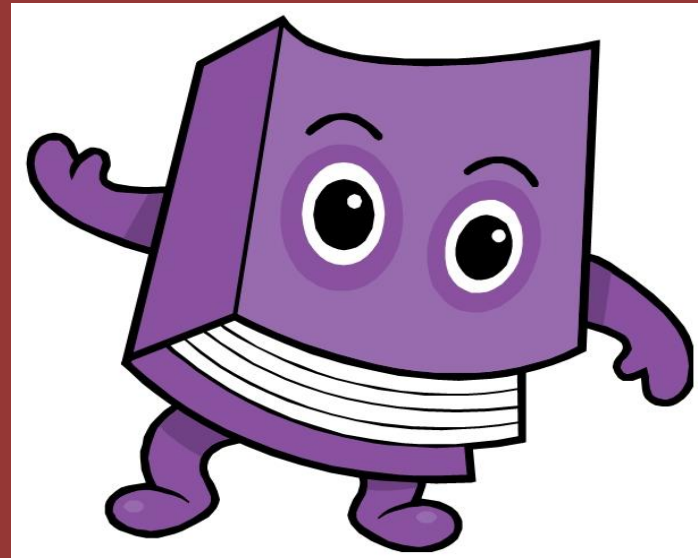
Premena tradičnej školy na modernú
Projekt je spolufinancovaný zo zdrojov EÚ
„Moderné vzdelávanie pre vedomostnú
spoločnosť“

Literárne pojmy - 3. ročník

K literárnym pojmom, s ktorými sa oboznámime v treťom ročníku patria :

- ❖ Literatúra pre deti
- ❖ Literárna postava
- ❖ Hlavná, vedľajšia postava
- ❖ Verš
- ❖ Povešť
- ❖ Pranostiky
- ❖ Rým
- ❖ Ľudová rozprávka
- ❖ Hlavná myšlienka
- ❖ Poézia a próza

Literatúra pre deti

Tvorí ju diela určené deťom.

Je prispôsobená potrebám, záujmom a schopnostiam dieťaťa.

Rozvíja jeho vzťah k umeniu, pocity, fantáziu, jazyk.

Môže byť pre dieťa zdrojom poznania, poučenia, ale aj zábavy a oddychu.

Známymi predstaviteľmi detskej literatúry sú :

Marta Šurinová, Krista Bendová, Miloš Macourek, Tomáš Janovic,

Jozef Pavlovič, Dana Podracká,

Ľubomír Feldek, Jozef Cíger Hronský, Ján Uličiansky, Jaroslava

Blažková, Astrid Lingrenová, Daniel Hevier, Štefan Moravčík, ...

Literárna postava :

Je osoba, ktorá vystupuje v literárnom diele .

Literárnou postavou môže byť aj zviera, nadprirodzená bytosť, alebo predmet,

ak má niektoré ľudské vlastnosti , rozpráva ľudskou rečou, rozmýšľa a správa sa ako človek.

Osoba – Mach alebo Šebestová, Janko Hraško, ...

Zviera – smelý Zajko , vrabec Čimo, ...

Nadprirodzená bytosť – víla, obor, vodník, ...

Predmet – statočný cínový vojačik, ...

Hlavná a vedľajšia postava:

Hlavná postava je literárna postava, okolo ktorej sa sústreďuje dej literárneho diela,
napr. **Pipi Dlhá Pančucha**, **Janko Hraško**,

Postavy, ktoré nie sú hlavnými postavami,
nazývame **vedľajšie postavy**.

Verš:

Je to jeden riadok básne.

V škole sa len tak učíme,
a stále píšeme.

Radi tam chodíme
a preto v nej cvičíme.

Cvičíme cvičíme pritom spievame,
a sem-tam rukami tleskam.

A keď je už toho dost',
utekáme domov cez most.

Povest':

Je rozprávanie, ktoré sa viaže **k určitému miestu** (napr. k Trenčianskemu hradu, k vrchu Kriváň),

k historickej udalosti alebo osobe (ku kráľovi

Matejovi, zbojníkovi Jánošíkovi)

Niektoré povesti vysvetľujú, ako vznikli alebo podľa čoho boli pomenované prírodné zvláštnosti kraja

(napr. vrch, skala, jazero, jaskyňa, ...) , hrady alebo mesta.

Môžu pri tom obsahovať aj vymyslené prvky, ktoré sú výtvorom fantázie.

Pranostika:

Je výrok , ktorý je spojený s predpoveďou počasia alebo úrody.

Niekedy prinášajú aj rady pre poľnohospodárov.

Vznikli na základe dlhodobého pozorovania prírodných javov,

počasia a poľnohospodárskej práce.

Ak v januári sneží, alebo prší, bude zlá úroda.

Čo január zazelená, to máj spáli.

Keď je január studený a mrazivý, poľu a ľuďom je priaznivý.

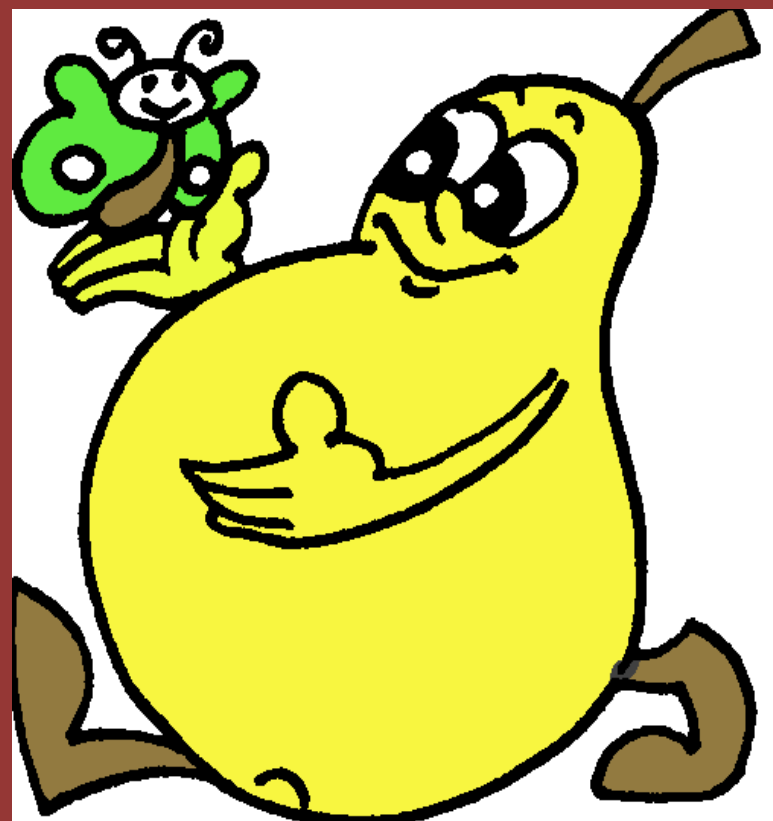
Rým :

Je zvuková zhoda hlások na konci veršov.

Hruška, hruške tíško šušká,
asi máme tučné brušká.

Pozrite sa na banán,
to je ale chudý pán.

Najštíhlejší z nás je tu,
iste drží diétu.

Ludová rozprávka:

Patrí k výtvorom ľudovej slovesnosti.

Nepoznáme mená autorov, ale len tých, ktorí ju vyrozprávali, zapísali alebo upravili.

Dej ľudovej rozprávky sa odohráva v neurčitom čase a na neurčitom mieste.

Môžu v nich vystupovať ľudia, aj nadprirodzené bytosti, hovoriace zvieratá, čarovné predmety

Používajú sa v nich začiatkové a záverečné vety , ako :

Kde bolo, tam bolo, ...

Bol raz jeden kráľ, ...

... a žijú šťastne až do dnes, ak nepomreli.

Opakujú sa v nich čísla 3, 7 a ich násobky (traja bratia, za siedmimi horami, dvanásť mesiačikov, ...)

Ako hlavné postavy vystupujú hlavne dedinčania, remeselníci, kupci, úradníci, ktorí dosahujú úspech vďaka svojej múdrosti, šikovnosti, dôvtipnosti.

Hlavná myšlienka:

Vyjadruje celkový zmysel literárneho diela.

Obsahuje autorov postoj k javom a problémom, ktoré v ňom zobrazil.

V literárnom diele môže byť hlavná myšlienka **vyslovená priamo**

(napr. prostredníctvom hlavnej postavy)

alebo **si ju čitateľ musí domyslieť sám.**

Poézia a próza :

Veršované diela (básne) sa v literatúre nazývajú **poézia** .

Pojmom **próza** sa označujú literárne diela, ktoré nie sú napísané vo veršovanej ani dramatickej podobe.

KONIEC

Prajem Vám krásne chvíle pri čítaní článkov ,básničiek
a iných literárnych diel,
spoznávaní literárnych pojmov z čítanky pre 3. ročník .

Vypracovala : Mgr. Magdaléna Wágnerová